

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (iskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-60, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-—.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dop.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenb. ul. in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldn.

Inserati: enostopna petlitrovca 30 vin., pog. in reklame 40 vin. — (za tude sprejema)

Ne frankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštne proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Stev. 474.

V Ljubljani, v petek dne 3. januarja 1913.

Leto III.

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in stane naročnina

Za avstro-ogrsko kraje:	
celoletna	K 21-60
polletna	10-80
četrtletna	5-40
mesečna	1-80

Za Nemčijo:	
celoletna	K 26-40
polletna	13-20
četrtletna	6-60
mesečna	2-20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani.

Važni časi.

Socializem je uničen. Odvzeta mu je podlaga, izpod nog so mu izmaknjena tla, pa je padel in se ubil. Balkanska vojna je dala raznim meščanskim filozofom cele kupa davno željnih dokazov, da je materialistično naziranje zgodovine docela zgrešeno — in marksizem je premagan, poražen, ubit. Balkanska vojna priča, da največji zgodovinski dogodki nimajo gospodarskih vzrokov, ampak da odločujoče »imponderabilia«, čustva, razpoloženja, ideje, vsakovrstne skrivnosti, ki se ne dajo tehtati.

Kdor hoče zaslužiti nagrado, razpisano od Danzerjeve »Armee Zeitung« za uničenje socializma v armadi, bo imel lahko delo. Kar po nekaterih nemških listih naj prepisuje te z resnobo nagubančenega čela in s šmokovsko učeno spisane modrosti, pa bo brošura v par urah gotova. Socializem pa bo itak živel in njegove korenine bodo segale vse globokoje v življenje človeštva. Balkanska vojna jih ni in jih ne bo prerezala.

Pravijo, da je bila ta vojna oboroženo osvobodjevanje. Ta trditve bi se moralo precej omejit, če bi se hotela izreči popolna resnica. Balkanski dinasti so mislili na kakšno osvoboditev prav toliko, kolikor na lanski sneg. Peter Karagjorgjevič se ne briga za usodo belgrajskega delavca in šumadinskega kmeta, pa se tudi za stradanje hriščin v Stari Srbiji ni posebno zanimal. Da je dobro rejeni Ferdinand Koburški s vojnim razvitim nosom naenkrat zašel med idealiste, je prav taka bajka kakor ona o starohelenskih krepostih novogrškega Jurja ali pa ona o svobodoljubnosti črnogorskega Nikole, protektorja Nakića in policijski zarot. Sveti štirje kralji balkanski so že bolj mislili na materialne pridobitve kakor na »imponderabilia«; ugled in prestiž in čast se da na takem tronu vse primerno materializirati in tehtati.

Ali po svobodi so koprneli turški kristjani. To priznavamo. Ali to je druga reč. Tudi mohamedanci v osmanski državi niso od prvega do zadnjega zadovoljni, in albanske vstaje so prizadevale carigrajskim vladam težke skrbi prej kakor balkanska vojna. Ne glede na to pa je bilo hrepenenje balkanskih Slovanov po svobodi nekaj realnega. Samo za besedo »svoboda« jim ni šlo; beseda je na kratko izražala vse njihove želje, ki jih je porajala nezadovoljnost z dejanskim, prav posebno z materialnim položajem. Turški raji ne pomeni svoboda Petra ali Ferdinanda namesto Mahmuda, ampak boljši zaslužek, več gospodarske prilike, rešitev od begovskega izkoriščanja, sploh boljše gnotno življenje. Želja gre za šolami v

lastnem jeziku, za boljšo justico, za političnimi pravicami; kdo pa more tajiti, da je vse to v tesni zvezi z materialnimi vprašanji?

To so najvidnejši pojavi; kar se odigrava bolj za kulisami, pa nima nič manj materialne vsebine. Balkanski polotok je torišče evropskega kapitalizma, in odtod izvirajo interesi raznih držav, ki zasledujejo gospodarske cilje na Balkanu. Vsled tripolitanske vojne, še bolj pa vsled notranjih neredov in prekucij oslabiljena Turčija je uživala liubezen evropskih velesil, ker daje taka država kapitalističnemu imperializmu najugodnejše polje. Zato je bilo toliko ogrevanja za glasoviti status quo. Ali balkanske države leže med Evropo in Turčijo in roka, ki posega do egejskega morja, se jih mora dotikati. Od evropskega kapitalizma eksploatirana Turčija je večer povod za izkoriščanje ostalih balkanskih držav, za njih izpreminjanje v kolonije omenjenega kapitalizma. Da bi se mogle boljše upreti takemu izkoriščanju, so morale balkanske države izkoristiti gledati, da se okrepečajo, čimbolj je slabela Turčija. Vzroki balkanske vojne so bili prav tako kapitalistični kakor vzroki rusko-japonskega spopada ali pa tripolitanske ekspedicije.

In danes se vmešavajo velesile v ureditev novih razmer na Balkanu. Teplo se se Srbi, Botgari, Črnogorci in Grki s Turki; toda odločilno besedo hočejo imeti zastopniki velikega kapitalizma, ki so med tem sedeli na toplem doma. Tudi posledice balkanske vojne bodo zelo zelo materialistične; vsa drama potrjuje v sveh svojih fazah pravilnost socialističnega svetovnega naziranja.

Kapitalizem bo vsled vojne dobil na Balkanu, pa tudi pri nas, ki smo na pragu tega polotoka, širši delokrog in veliko večji vpliv kakor doslej. Zaradi tega prihajajo za jugoslovanske socialiste važni časi. V novem položaju se bodo naše naloge silno pomnožile, in če jim hočemo biti kos, moramo biti dobro pripravljani. Jugoslovanska socialna demokracija stopa v novo razdobje svojega razvoja. Napeti bo treba vse moči, da bomo sposobni za veliko nalogo, ki jo imamo izvršiti. Zavedajmo se važnosti novega časa, pa nam bo težko delo olajšala zavest, da pride po velikem trudu velik uspeh.

HENRIK WEBER:

Socializem in vojna.*

(Dalje.)

Ali tudi v zahodni in srednji Evropi stoji proletarijat novemu stvarnemu položaju nasproti. Vojne v letih 1859., 1864., 1866., 1870. so izšle iz revolucije l. 1848. Na bojnih poljih je izpolnila »revolucija od zgoraj«, če tudi nepopolno in raztrgano, kar je v svojem testamentu naročila revolucija leta 1848.: osvoboditev Nemčije od državne razkosanosti in osvoboditev Italije iz krepčev tujega gospodarstva. Doba teh vojn je končala 1871. l. Vojna oboroževanja v našem času služijo čisto drugim namenom. Služijo konkurenčnemu boju kapitala, ki se bori preko morja za osvojitve trgov za razpečevanje blaga in za plodonosno nalaganje denarja; služijo kapitalističnemu imperializmu; ne služijo v osvobodjenje in ujedinjenje evropskih narodov, temveč v podjarmljenje in zasuzenje narodov v Aziji in Afriki. Proletarijat, je šel v letih 1859., 1866., 1870. v boj za svobodo in edinstvo Italije in Nemčije ne želi, da bi moral prelivati svojo kri za podjarmljenje tujih narodov in daljnih dežel pod evropski kapital.

Doba imperializma je ustvarila nove državne skupine, nove zvezne sestave. Se po letu 1870. je Bismarck znova upostavil »zvezo treh

* Iz revije »Der Kampf« VI., št. 3.

cesarjev« (Nemčija, Avstrija, Rusija), »naperjeno proti v karsibodi obliki predstoječemu boju med obema evropskima strujama, ki ju je Napoleon imenoval republikansko in kazaško in ki bi ju jaz po sedanjih pojmih označil kot sistem reda na monarhistični podlagi na eni strani, na drugi strani pa kot socialno republiko, ki se na njen nivo pogreza počasi ali skokoma antimonarhistični razvoj«. Ta zveza je bila zadnji poskus, upostaviti zopet protirevolucionarno koalicio izza l. 1791. in »sveto alianco« izza l. 1815. Dokler se je Evropa delila na »republikanski« in na »kazaški« tabor, je morala stati demokracija na strani prvega proti drugemu, kakor je to storil Marx 1853., Liebknecht 1878. l. Ali ravno boji na Balkanu so razbili »republikansko« kakor tudi »kazaško« alianco in boji modernega imperializma so sklenili zvezo, so združili države brez vsakega ozira na njihova notranjopolitična razmerja. Demokraciji vzhodni državi, Angleška in Francoska sta danes zaveznici carizma! Evropa je danes razdeljena v dva tabora: v trozvezo (Nemčija-Avstrija-Italija) in v tripelantanto (Angleška-Francoska-Rusija). Za katero izmed obeh skupin teh velesil naj se bori socializem? Za trozvezo? To bi se reklo, voliti za gospodstvo junkerjev in militarizem v Nemčiji, za Tiszo in Cuvaja v Avstro-Ogrski, za vešala v Tripolitaniji, za napad na Srbijo! Za tripelantanto? To bi se reklo, odločiti se za carizem, za nasilno gospodstvo v Indiji in Egiptu, za rop Maroka, za delitev Perzije! Nobena izmed obeh skupin velesil ne zasluži simpatij internacionala. Če odpošlje ena ali druga svoje delavce na bojna polja, morajo prelivati svojo kri za tuje, zlovesče, njim sovražne namene!

Vrhu vsega tega so postale vojne strahote neskončno grozovitejše kot kdaj poprej. Leta 1853. je veljalo za veliko delo, ko je Francoska poslala 100.000 mož proti Rusiji. Danes postavijo pritlikave države balkanske trikrat in štirikrat tako velike armade na bojno polje in velesile postavijo milijone! In z rastjo armad se je tudi orožje silno izpopolnilo. Tako so krvave daritve v moderni vojni neskončno težje kot v vojnah prejšnjih časov. Uvedba splošne obrambne dolžnosti in izpopolnitev orožja sta neizmerno povečali strah ljudskih mas pred vojno. Poleg tega še gospodarski vplivi vojne!

Ararne dežele vzdrže razmeroma lahko vojno, da se le ne vodi v lastni deželi. Modernim industrijskim državam pa zada tudi vojna v tuji deželi težak udarec. Kreditna stiska, usahnjenje blagovnega prometa, otežkočen uvoz živil, vsled tega industrijska kriza, brezposelnost in draginja so posledice vojne. Zato se proletarijat boji vojne. Naj li vzame tako strašne žrtve na svoje rame bojnim ciljem imperialističnih sil na ljubo ciljem, ki jih s studom zametuje?

Pod pritiskom teh novih dejstev je internacionala prenehala s staro nolitiko. Njen bojni cilj je postal sedaj ohranitev miru. Posebno so potisnili internacionalo v ta novi tir francoski socialisti, ki morajo v lastni deželi bojevati neustrašen boj proti šovinistični politiki »revanže«, politiki maščevanja za leto 1870.

Kakor je delovala politika stare internacionala za boj proti Rusiji, tako si je postavila nova internacionala za svoj cilj ohranitev in ojačenje miru. (Dalje prih.)

* Bismarck, Gedanken und Erinnerungen. Ljudska izdaja. Stuttgart 1905. II. zvezek. Str. 297.

Ali sem „Zari“ že pridobil novega naročnika?

J. V.:

Jutro.

— Pogled — solnce!

Nagnila se je proti meni in položila čisto na lahno svojo roko na mojo ramo in vsa se je tresla. Jaz pa sem se obrnil v ono stran, kamor so gledale njene oči in videl sem, kako je vzhajalo solnce. Toda bolj kot solnce me je zanimala ona sredi poletnega jutra. Obrnil sem se proti nji in opazoval njen obraz, ki je bil svež in bel, kot da ga je okopala ravno sedaj v jutranji zori. Njena roka je počivala še vedno na moji rami, mišice na obrazu so se ji napele, oči pa so zadobile krasen in miren sijaj, kakor da so napolnjene s solzami. Hotelo se mi je govoriti, toda ona se ni ganila.

Na široki planjavi je bilo vse mirno in tiho. Ob česti v jarku so stale nizke, sive vrbe; niti list se ni premaknil na njih. Sredi ravnine je stal visok topol, krog njega pa so ostajali in se trgali oblaki jutranje megle. Konj je stopal počasi po beli, nekoliko vlažni cesti, ni se mi zljubilo nategniti vajeti.

— Zapri oči, samo za trenotek. In zapri sem oči, samo za trenotek. Ko pa sem pogledal v ono stran, sem videl dvigati se izza temnih gor krvavo rdečo oblo na sivo nebo. Počasi, kot ladja na morju. Nekoliko višje od vrhunca gor je bilo prepreženo nebo s temnimi oblaki. Proti njim je plavalo solnce izza temnih vrhov. Nobenega žarka nikjer, kot da

J. V.:

Večer.

Stali smo ob vodi, ki je tekla leno in tiho pred našimi očmi v široki strugi. Breg je bil peščen in napolnjen z blatom. Le tu in tam se je dvigala nizka, napol gola vrba; še tisto malo listov, kar jih je nosilo njeno vejevje, je bilo pokrito z umazanim, rdečim, susenim blatom, katerega je pustila na njih voda, ko je segala do vrha vrb in čez. Stali smo molče in ni se nam ljubilo iti dalje. Po nebu se je razlila močna rdečica — solnce je zatimilo. Voda je bliščala v svitu, kot da plava po njenih valovih zlat prah. Vse je bilo le barva in linija.

Stali smo molče in gledali v daljavo, dokler se ni oglasil na vrhu breze vran in zakrakal tužno pesem, podobno disakordu v zahajajočem solncu. Pesem, slišna samo našim dušam, pesem, tiha kot hrepenenje.

Šli smo. Sedaj in sedaj je kdo izmed nas obstal in se ozrl nazaj na vodo. Obstali smo še mi in ni se nam zljubilo iti dalje. Na vodo je legla noč; nad našimi glavami je zafrotal nepotip. Steza od vode sem je vodila med poljem in travniki, s katerih je prihajal močan duh pokosenega, susečega se sena. Če je izpregovoril kdo izmed nas besedo, smo se začudeno pogledali in umolknil je.

Vesele in tihe so bile naše duše; plavale so do neba, mi pa smo stopali počasi po ozki stezi, kajti bil je zadnji večer.

Stališče zene v avstrijskih zakonih.

V nobeni drugi državi ni stališče, ki ga določajo zakoni ženi tako nazadnjaško kakor ravno na Avstrijskem. Ako to nazadnjaštvo v praktičnem življenju ne prihaja do polne veljave, je vzrok v tem, da je življenje samo že omililo ostrine in nazadnjaške določbe avstrijskih postav.

V kakšnem nasprotju so zakoni z resničnim življenjem, kažejo prav jasno določbe družinskega prava. V času, ko si na milijone avstrijskih žen služi kruh z lastnim delom in so tako gospodarsko neodvisne, določa naš zakon: »Mož je poglavar družine.« Zakon mu podeljuje pravico, da »vodi dom«; primerno svojemu premoženju mora »preskrbeti svoji ženi dostojno prehranitev«. V kolikor zahteva hišni red, mora žena »izvrševati moževe ukrepe«. Če beremo te določbe družinskega in zakonskega prava, tedaj šele jasno vidimo, da so zakonodajalci smatrali ženo za nedoletnega otroka. In potem še prihajajo in pripovedujejo, da je žena s tem odškodovana za politično brezpravnost, da je gospodarica v hiši, da je hiša njeno kraljestvo. Zakon pa pravi, da je tudi v gospodinjstvu mož zapovednik. Žena ima le toliko pravic, kolikor jih jej da mož iz ljubeznivosti in komodnosti. A gospodarski razvoj je že davno ustvaril drugačne razmere in pripravil prevrat za možovo nadvlado, ali zakoni vzlic temu še vedno govore o njem kot o »gospodu«. Ako zakonska žena ni ugovarjala, tedaj je mož pravni oskrbnik njenega premoženja, a ni mu treba polagati računov v oskrbovanju, ako to ni izrecno določeno v pogodbi. Zakon, mož lahko ugovarja nerednemu gospodarstvu žene in jo po zakonu tudi lahko proglasi za zapravljivo. A niti z besedico ni v zakonu določeno, da bi smela žena tudi možovo razpisnost ustaviti. On sme zapravljati dokler ni vsega pognal. Dostikrat zapravlja celo to, kar je pridobila žena, in pripravi tako njo in otroke v bedo. A zakon ne štiti žene, ker on je »gospod«. Njegovo je vse, kar je priraslo na premoženju med zakonom. Ako je dvomljivo, čigavo je premoženje, pridobljeno v času zakona, tedaj domnevajo oblasti, da je pridobitev moževa zaslug. Posledica tega je, da je v slučaju ločitve zakona vse, kar je pomagala pridobivati žena s svojo pridnostjo, ščedljivostjo moževa.

Določbe o pravu med starši in otroci kažejo tudi, da so jih ustvarili kratkovidni zakonodajalci le v prid možu. Mladoletni, a tudi polnoletni otroci, se ne smejo poročiti brez očetovega dovoljenja. O materini dovolitvi, ki je rodila, negovala in izgojila otroka, ne črha zakon besedice. Oče lahko določi za mladoletnega otroka poklic, kakršnega hoče, mati se ne sme vtiakati vmes. Oče sme oskrbovati to, kar si pridobe otroci, dokler so še pod njegovim varstvom. Ako je oče nesposoben, imenuje sodišče oskrbnika. Mati je brezpravna.

Mladoletna omožena hči je v oblasti so-proga. Ako ji umrje soprog še v času njene mladoletnosti, je izročena zopet očetovi oblasti.

Tudi varuštvo je le možka pravica. Materi ali stari materi, ki prevzame varuštvo nad svojim otrokom ali vnukom, dodeli oblasti še možkega sovaruha. Le oče ima pravico gotove osebe izključiti od varuštva. Ako se mati zopet poroči, tedaj odloči sodniška oblast, če sme še obdržati sovaruštvo. Ali ne z besedo ne pove zakon, kaj potem, če se vdovec zopet oženi. On ima še nadalje očetovsko oblast nad otroci in jih sme izročiti mačehi, ki je seveda lahko dobra in prijazna, a lahko pa tudi zlobna in krivična.

Načrt novega meščanskega zakona bo te določbe izpremenil, žene bodo dobile pravico,

Pogledal sem na preteklost in čutil, kako sem vstajal, kako se je zbudilo v meni neko hrepenenje — moj pogled v bodočnost je bil miren in jasen. Čutil sem fine vezi, ki so nas vezale, slišal sem tihe poljube naših duš in se čudil veliki harmoniji. Vsak izmed nas je ostajal drugače, vsak je hodil svojo pot, tisti večer pa sem spoznal, da hodimo vsi isto pot, za istimi cilji in istim hrepenenjem po resnici.

Imeli smo cilje, velike in krasne, in nosili v sebi hrepenenje. Edvard je pričel govoriti o vsemiru.

Verovali smo; vera naših duš je bila velika kot ljubezen.

Edvard je govoril o vsemiru. Kadar je govoril Edvard, sem čutil v sebi hrepenenje, da moram iti nekam, nekam daleč, brez prestantka, za nekim lepim in velikim. Zdelo se mi je, da mu polaga moja duša te besede v usta — tako močna je bila vez med nama.

Na cestnem kamnu je sedel berač in glasno molil ter dvigal kočene roke, v katerih je držal umazan klobuk. V daljavi, nad vodo so vstajale lahne megle, od mesta pa je prihajal hrup in ropot, in luči so bliščale v dolgi, ravni črti . . .

Bilo nas je strah pred mestom, zato smo stopali še počasneje.

Vesele in tihe so bile naše duše; plavale so do neba, mi pa smo stopali počasi po ozki stezi, kajti bil je zadnji večer.

da postanejo samostojne varuhinje. Ako je oče dočel za varuha nesposobno osebo ali sploh ni dočel varuha, tedaj naj dobi mati v prvi vrsti varuštvo. Sovaruha je imenovati le v posebnih slučajih.

Zelo lepa je za žene tudi določba § 591. Glasi se: Redovniki, mladeniči pod 18. letom, ženske, bebci, mutci, in gluhi ne smejo biti priče pri oporokah! — Pri porokah in notarskih pogodbah so priče lahko le osebe moškega spola! Ženo postavlja zakon torej v eno vrsto z mladoletnimi in norci!

Tudi kazenski zakon ima nekaj ostrih določb za ženske. Po zakonu zadene žensko trimesečen strogi zapor, če je vedoma zamolčala nalezljivo ali ostudno bolezen in sprejela službo kot dojlja; ali da bi zakon prisodil tudi možu kazen, ki ve, da ima nalezljivo bolezen in je okužil z njo sorogro ali drugo žensko in s tem izpodkopal njeno zdravje in zdravje otrok, porojenih v taki zvezi, o tem ni na duha ne sluha. Prav tako krufa je določba, da se kaznuje omožena ženska, ki je prelomila zakon, ali pa ženska, s katero je bil zakon prelomljen, z zaporom od enega do šestih mesecev. Še strožja kazen zadene pa ono ženo »če je vsled prelomitve zakona dvomljivo zakonsko rojstvo«.

In vendar so še ženske, ki bi se tudi potem ne zavedale, da morajo biti tam, kjer so dolžnosti tudi pravice, če bi jim »gospodje stvarstva« na glavi cepili drva.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Klerikalna nepristranost.** Ničesar se klerikalci ne otresejo s tako srbitostjo kakor očitka, da so v svoji upravi tako pristranski kakor gluhci. Ki sliši samo na eno uho. Ali skoraj dan ne mine, da bi ne pokazali te lastnosti naravnost provokatorično. Kranjski deželni odbor je že davno izgubil čut za to, da ima biti odbor dežele Kranjske, pa ravna venomer tako kakor odbor klerikalne stranke. Da protežira pri imenovanjih klerikalce, kjer je more, čivkajo že vrabci na vseh strelah. Tako pa ravna tudi s podporami. Menda ga na Kranjskem ni klerikalnega društva, ki bi ne dobilo kakšne podpore, pa če je njegov obstanek še tako nepotreben. Seveda bi ne bilo nič napačnega podpirati društva, katerih smotri opravičujejo tako podporo. Toda luč in senca bi se morala vendar pravično deliti, ne pa da gre vsa ugodnost na eno, vse zanemarjanje pa na drugo stran. Včeraj je »Slovenec« poročal, da je deželni odbor dovolil Rafaelovi družbi za lansko leto 1200 K podpore. Rafaelova družba je seveda klerikalna. Obenem poroča »S. N.«, da je dobila »Ljubljana« 4000 K podpore za leto 1912. »Ljubljana« je seveda klerikalno pevsko društvo. Tako gre to venomer. Radi bi vedeli, koliko bi deželni odbor dovolil kateremu naših delavskih društev za njegovo izobraževalne namene, če bi kaj prosilo. V deželnem dvorcu se gotovo ne bi domislili, da so tudi socialistični delavci prebivalci kranjske dežele ter da s svojim delom in svojim konzumom sorazmerno vsaj toliko prispevajo deželnemu gospodarstvu, kolikor tisti, katerim se deželna denarnica tako rada oddira.

— **Ljubljanski učitelji** so res lahko veseli noveletnega darila, ki so ga dobili. Kakor smo že poročali, je deželni odbor razveljavil sklep ljubljanskega občinskega sveta, da se določi v proračunu 6000 K za podporo ljubljanskega učiteljstva. Poznavalec naših klerikalcev ne bo niti trenotek dvomil, da se to ni zgodilo iz posebne naklonjenosti do učiteljev. Toda če se ti upravičeno jeze na klerikalno večino v deželnem odboru, naj se ne pozabijo zahvaliti tudi liberalcem, ki so dali klerikalcem tako ugodne pretveze za razveljavljenje občinskega sklepa. Liberalci so sklenili, da naj »upan po svoji previdnosti odločuje o razdelitvi podpor. S tem so sami sebe postavili na stran krivice, in tisti hip, ko so storili sklep, so lahko uganili, da bo razveljavljen. Večina ima do župana lahko toliko zaupanja, kolikor le hoče; bilo bi celo nemoralno, če mu ne bi zapala, ko ga je izvolila. Toda v občini ne velja liktatura. Kar spada v delokrog občinskega sveta, se ne more prepuščati posamezniku, tudi če je župan. Mogoče da bi bil deželni odbor tudi tedaj črtal učiteljsko podporo, če ne bi bila združena s to odnožno določbo. Ali tedaj bi bilo vsaj jasno, da je deželni odbor sam kriv in z večjo upravičenostjo bi se lahko storili drugi koraki. Tako pa se klerikalci lahko igrajo Katione in učitelji lahko razmišljajo, kaj je politična nerodnost.

— **Uboga državna železnica!** Iz krogov železniških delavcev nam pišejo: »Veliko je slišati o tem, da je povzročila balkanska vojna veliko mizerijo na gospodarskem polju. Na tem mora biti nekaj resnice, zakaj tudi naši žepi govore tako. Ali da je tudi državna železnica v takih stiskah kakor kakšen branjevec tik pred konkurzom, vendar nismo vedeli. Pa mora biti tako, zakaj sicer se ne bi moglo goditi to, o čemer Vam želimo poročati. Ne moremo reči, da se delavci ravno veselo na prvi dan v mesecu, kajti za veselje ni v tej službi veliko povoda. Toda zelo željno ga pričakujejo, kajti na tistih par kronic, ki jih ima dobiti za svoje delo, čaka veliko rok. Včasih se pa zgodi, da je na ta važni datum praznik; za tak slučaj je navada, da se plačuje že prejšnji dan. Ali na državni železnici doživlja delavec marsikaj nenavadnega. Tudi noveletni dan velja za praznik; ali delavci niso dobili plačila ne na Silvestra, ne na novo leto, in ko so se 2. jan. napravili po svojo mezdo, so jim gospodje povedali, da ni nič denarja, ker ga ravnateljstvo še ni poslalo. Kaj pač gospodje mislijo o gmotnem položaju delavcev v službi slavne drž. železnice si človek zlasti v sedanjih časih ne more pribrati denarja, da bi lahko živel, če tudi ne dobi svoje plače. In kako služi to ugledu državne železnice, če mora delavec v trgovini reči: »Ne morem Vam še plačati, ker ne vem, kdaj dobim od slavne državne železnice svojo mezdo!« Pri takih rečeh, ki lahko spravijo dru-

žino v največjo zadrego, se nič ne mudi. Toda če bo delavec napravil le najmanjšo napako, so gospodje takoj gotovi z računi. Da se gode take reči, je pač škandalozno, pa pričakujemo, da državna železnica v bodoče prepreči tako nemarnost...« Tudi mi mislimo, da take reči niso dostojne velikega zavoda, kakoršen je državna železnica.

— **Pri nas in drugod.** Pred kratkim je v Parizu zborovala zveza francoskih uradniških organizacij, ki šteje nad tristošest članov. Na zborovanju je bilo zastopanih 31 velikih organizacij. Značilno za, duh, ki je navdjal zborovalce, je dejstvo, da je bil za predsednika izvoljen socialistični učitelj Glay, stalen sotrudnik socialno demokratične »Humanité«, ki je igral veliko vlogo v znanem sporu med vlado in učiteljskim sindakatom. Glavni predmet zborovanja je bil »uradniški statut«, uradniška službena pragmatika, ki jo vlada namerava predložiti poslanski zbornici v pomladanskem zasedanju. Soglasno je bil odklonjen vsak kolektiven uradniški statut in izražena zahteva, da morajo določbe društvenega zakona iz leta 1884. (ki je legaliziral strokovne organizacije) brezpogojno veljati tudi za uradnike in da je službena pragmatika predložiti državni komisiji, sestavljeni napol iz parlamentarcev, napol iz odposlancev uradniških organizacij. Ti sklepi kažejo, da se uradniki ne plašijo boja; ako bi meščanska večina v parlamentu poskusila napad na koalicijsko pravico uradništva in hotela postaviti uradnike pod poseben, izjemen zakon. — Ako primerja človek možati nastop francoskega uradništva s klavnim vedenjem večine avstrijskih uradniških organizacij, ga oblije rdečica sramu; molče so sprejeli skelečo klofuto, ki jo je uradništvu prizadejala najprvo vlada, potem gosposka zbornica in naposled še omahljiva in neznačajna meščanska večina poslanske zbornice. Na Francoskem odločeno in močatost med uradništvom, pri nas meščanstva strahopetnost. Francoski uradniški sindikati so bojne organizacije, ki nič ne prikrivajo svojega delavsko-razrednega značaja, pri nas so uradniška društva po veliki večini paradne družbe — uradni predstojnik je le prepogosto njihov predsednik. Francoski uradniki so po ogromni večini samozavestni ljudje, značajne duše, ki se smatrajo za to, kar so: za delavce, za izkoriščane državne sužnje; in bujujejo se za človeške in državljanske pravice ramo ob ramih z delavstvom, z enakim orožjem kakor delavci, s katerimi jih družijo in spaja ena, socialistična stranka. Pri nas se večina uradništva še vedno sramuje delavskega imena, ogiblje se zvestega in odločnega sodelovanja z delavstvom, ogiblje socialno-demokratične stranke. Precej je med njimi plezalcev in plazivcev, ki hočejo z malopridnimi in podlimi dejanji na stroške svojih tovarišev »naprej« — in poštena večina je premalo zavedana in premalo pogumna, da bi ustavila z bojno organizacijo štreberskim dušam njihov nesnažno rokodelstvo. Četa inteligentnih in hrabrih uradnikov, ki noče biti privesek meščanskih strank in ki je našla pot tja, kamor spada: v socialno demokracijo, pa je po svojem številu še prešibka, da bi iztrebila sedanje nezdrave razmere v uradništvu. Dokler bodo v uradniških organizacijah veliki zvonce nosili politično neizobraženi ljudje ali pa štreberji, dokler bodo uradniki tlačili narodnim in klerikalnim strankam, ki jih prav dosledno za nos vlečejo, ni upati, da se izboljšajo razmere!

— **Deželni odbor** je imenoval za svoje zastopnike v deželni solski svet: 1. Za člane: dr. Evgen Lampe, deželni odbornik; profesor Jarc, drž. in dež. poslanec; Bog. Remec, ravnatelj »Slovenske trgovske šole«; Franc Jaklič, državni in deželni poslanec. 2. Za namestnike: dr. Ivan Zajec, deželni odbornik; dr. Zbašnjik, podravnatelj deželnih uradov; dr. Lovro Pogačnik, deželni tajnik in Karol Dermastia, dež. poslanec.

— **Smola deželnih juristov.** 19. decembra se je pred upravnim sodiščem vršila razprava o pritožbi občine Tržič proti kranjskemu dež. odboru, ki je razveljavil sklep obč. odbora, da se zniža naklada na direktne davke od 55 na 40 odstotkov. V torek je upravno sodišče razglasilo razsodbo, s katero je razveljavil odločitev deželnega odbora kot nezakonito. Obretni gospodje deželnega odbora, ki se radi postavljajo nad zakon, so torej dobili po krempljih.

— **Vohunsko zori.** Iz Novega mesta poročajo: Pred novomeškim okrožnim sodiščem je bil obtožen provizorični finančni paznik v Kočevju, v Planini rojeni Josip Česnik zaradi pregreška po § 305. kaz. zak. Obtožnica ga dolži, da je oktobra meseca na kočevski pošti vpričil uradnih slug, orožnika Jagra in žandarmerijskega nadporočnika Hadwigerja žene dejal: »Če pride med Avstrijo in Srbijo do vojne, bom šel tja k Srbom, ker Slovenci smo bratje s Srbi.« Nadalje mu očita, da se je v razgovoru z gostilničarko Hönlmann, katere stalen gost je bil, izrazil enkrat: »Če nas doli (t. j. na srbsko mejo) dajo, mi bomo že naše bele rute na bajonete dali in rekli: tu nas imate.« Drugič pa da ji je dejal: »Tako daleč (t. j. da bi nas Srbi postrelili) ne bi mi pustili priti, ker bi mi preje naše »gvere« na tla postavil, pa bi šli na ono stran.« S temi izjavami — tako izvaja obtožnica — je hvalil ter priporočal kaznivaa dejanja in navajal na izgredo. O tej obtožbi je bila razprava pred novomeškim kazenskim senatom 31. decembra in se je včeraj nadaljevala in zaključila. Senatu je predsedoval dr. Furlan, votanje so bili: predsednik okrožnega sodišča pl. Garzarolli, Žmavec in Toporiš. Obtožbo je zastopal dr. Kotschewar, obtoženca dr. Žitek. Ker so zaslišane priče — razen nadporočnikove soproge Hadwigerjeve, ki ne razume slovenščine — izpovedale so za obtoženo ugodno, deloma nedoločno, je sodišče obtoženo oprostil in sklenilo, da se odstopijo akti politični oblasti. Zoper oprostitvo razsodbo je prijavil državni pravdnik ničnostno pritožbo. — Česnikov slučaj kaže, kako lahko postanejo naiyne besede

nevarne — ne za obstanek države, kakor si predstavlja državni pravdnik, temveč za tiste, kdor jih izusti. Z ozirom na špiceljso sodrigo, ki ima v sedanjih časih dolga ušesa in še daljši jezik, je v izražanju misli in občutkov potrebna prav posebna opreznost in premišljenost.

— **Pravniški akrobatje pri drž. pravdništvu.** Konfiskacijska praksa v Ljubljani nas je ponovno potrdila v prepričanju, da so kranjska državna pravdnišva obljubena po veliki večini z juristi, ki ne dosegajo povprečne mere, in da marsikateri gospodje, ki čuvajo nad časopisem, pokrivajo občuten primanjkljaj pravnege svojega znanja s precejšnjim prebitkom koprnenja po hitrejšem avanzamanu. Ampak kakor vse kaže, ne trpi le časopisje pod nezadostno pravniško sposobnostjo gg. državnih pravdnikov, temveč tudi justica. Nov zglede pravniške opustošenosti kranjskih državnih pravdništev nam daje Česnikov slučaj, ki se je razpravljal pred novomeškim sodiščem in o katerem poročamo na drugem mestu. Državno pravdništvu je dvignilo zoper Česnika obtožbo po § 305 zaradi nekaterih izjav, ki jih v poročilu citiramo. Ne spuščamo se v dejansko vprašanje: ali je Česnik v resnici izustil inkriminirane besede — državni pravdnik pravi: da, obtoženec zanikava. Omejimo se samo na pravno vprašanje: Denimo, da je obtoženec izustil besede, ki mu jih državno pravdništvu v obtožnici očita — ali se s temi izjavami pregrešil proti § 305? V teh besedah ni niti sledu poveljevanja ali opravičevanja kaznivih dejanj — besede, če ne bi bile neresne čenče, izražajo kvečjemu kazniv naklep tistega, kdor jih je izustil. Ali mar državno pravdništvu meni, da je Česnik mlado gostilničarko (ki je tako prijazna, da raznaša prazne čenče, pri kavi in med štirimi stenami nje kuhinje izgovorjene, in nakopava njenemu stalnemu gostu sitnosti kazenske preiskave in zoprotnosti kazenske obravnave!) ali misli drž. pravdništvu, da je Česnik pozival to čudno oštirko, da naj dene belo ruto okrog glave, če se prikažejo Srbi, navduševal nemško nacionalko za prestop na srbsko plat in jo... zapeljeval — v veleizdajo seveda. Pravna konstrukcija te obtožbe je tako nezmiselnost, tako analfabetska, da ne izkazuje posebne časti tistemu, kdor jo je pregrešil.

— **Meeteorološki napis iz l. 1822.** Četrte ure hoda od Cola nad Vipavo, v vasi Zagolje se nahaja kamenita ploča s sledečim napisom:

1822
Neblu XVII
tednu deshja
1822
M. P.

Sedemnajst tednov ni bilo l. 1822 niti kaplje dežja in spomin na dolgotrajno poletno sušo omenjena leta se je ohranil tudi po ustnem sporočilu med ondodnim prebivalstvom. Od srede maja do srede septembra ni bilo dežja. Bogolovec, ki je bival v Zagolju na počitnicah, je z oglem zadržal gorenji napis in bližnji kmet, ki je bil kamnar, je usekal napis v kamen.

— **Koncert v »Mestnem domu«.** Se enkrat opozarjamo na koncert, ki ga priredita danes ob pol 8. zvečer v veliki dvorani Mestnega doma g. Ravnik in g. Rjavec. Obeta se velik glasben užitek: občini vu se predstavita dva mlada, dozdej manj znan, a jako nadarjena umetnika. Torej zvečer v Mestni dom!

— **Sodruge v viški občini** opozarjamo na javno občinsko sejo, ki bo jutri ob 2. popoldne. Zanimanje za občinska vprašanja je med nami še vse precejšnjo: na vsaki občinski seji se razpravljajo zadeve, ki se dotikajo vseh občanarjev in vendar opazujemo med občinstvom, ki obiskuje te seje, le malo sodrugov. Ako hočemo uspešno nadzirati delovanje občinskega odbora, je najvažnejše, da se sami, na lastne oči, prepričamo o obnašanju poedinih strank v občinskem odboru. Zato je redno posečanje občinskih sej prav potrebno.

— **Policijska stražnica na Dolenski cesti** bo v hiši g. Svigla.

— **Zrebanje ljubljanskih srečk.** Glavne dobitke so zadele srečke: št. 5043 50.000 K; št. 62.070 3000 K; št. 11.143 2000 K; št. 46.153 1000 kron; št. 27.490 1000 K; št. 24.157 1000 K; št. 69.351 1000 K; št. 18.795 1000 K; št. 17.006 600 K; št. 14.336 600 K; št. 55.487 600 K; št. 65.797 600 K.

— **S trebuchom za kruhom.** V sredo se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 10 Hrvatov in 4 Macedonci in 20 Črnogorcev. Iz Dunaja se je povrnilo 20 Kočevarjev. V torek je šlo v Ameriko 38 Slovencev in 5 Hrvatov, nazaj pa je prišlo 150 Hrvatov in 10 Lahov.

— **Arretacije.** Od srede na četrtek je mestna policija aretirala 7 oseb in sicer: 2 brez sredstev, 1 zaradi prepovedanega povratka, 1 zaradi izgreda in žaljenja straže, 1 zaradi suma goljufije, 1 ker si je bil prostal v cestnem blatu, 1 pa, ker je bil tako sladko ginjen, da ni mogel voditi konj.

— **S ceste.** Ko je v sredo popoldne peljal posestnik Jožef Gregorin v vpreženim vozom po Sv. Petra cesti v bolnišnico neko bolnico, je za njim pripeljal poštni voz v diru in zadel v Gregorinov voz, ki se je nagnil in Gregorin je padel z njega. Pri tem mu je šel poštni voz čez desno roko in mu jo znatno poškodoval.

— **Kolo ukradenog** je bilo v sredo Mahrove mu slugi Ivanu Levarju iz veže na Cesarja Jožefa trgu. Kolo je črno pleskano, ima navzgor zakrivljeno balanco z rdečima držajema, svetilka je s svečo, kolesi sta pa rumeni in imata v sredi črna pasa. Kolo je vredno 150 K. Pozor pred nakupom.

— **Izgubila je** neka gospa rjavo denarnico, v kateri je imela 77 K denarja in malo možko sliko.

— **Kinematograf »Ideal«.** Danes v petek, dne 3. januarja: Specialni večer. 1. Ovčje črede v Mehiki. (Naravnost posnetek.) — Samo zvečer. 2. Njena stara ljubez. (Humoreska.) — Samo zvečer. 3. Odlični Falkesson. (Potovalna slika.) 4. Šala v filmu. (Humoristični kinematografski žurnal.) 5. Poletne vaje v Reedhamu.

(Sportni film.) 6. I. del: Muhe usode. (Krasna drama.) — Pri vseh predstavah. II. del: Muhe usode. 8. Pfeife, varuhinja otrok. (Velekomično.) Jutri nadaljevanje senzacijske drame »Ženska brez srca«. II. del.

Stajersko.

— **Lekarna v Trbovljah.** Deželno nameštvo naznanja, da je prosil najemnik lekarne v Litiji, Henrik Brili, za dovolitev javne lekarne v Lokah, občina Trbovlje.

— **Prepovedani tatovi.** (Dopis iz Liboj.) V ponedeljek dne 30. decembra okolo pol desetih zvečer je zaslišala trgovčeva žena Antonija Videčnik neko škripanje. Zbudila je ženo, ki jo ima pri sebi, vzela samokres in šla v vežo. Odrpla je vežna vrata in na grozo zagledala, da so imeli tatovi okno odprto, železno mrežo odtrgano in da so bili ravno na tem, da udru v trgovino. Oddala je šest strelav, a ni nobenega zadel. Ko so tatovi bežali, je še neprenehoma streljala za njimi in oddala vsega vkup petnajst strelav. Sumi se, da so tatovi domačini. Na sumu je neki mož, ki je pretekli teden poplaval tam, a ni nič plačal. Ta mož je tudi popraveval ženo, če je kar sama. Povedala mu je, da je njen mož pri vojakih in da je sama. Praševal jo je tudi, kaj bi storila, ko bi prišli tatovi.

— **Štirje dečki utonili pod ledom.** Zadnji dan minulega leta so se v Judenburgu na zamrznjeni Muri drsali dečki. 14letni Fran Prinčič sin tamošnjega trgovca z južnim sadjem, je pri drsanju prezrl neko luknjo ki je nastala na ledu vsled zadnjega južnega vremena, ter padel vanjo. Na pomoč mu priskoči 14letni gimnazijec Maks Kačnik, toda tudi ta se pogrezne v vodo in izgine pod ledom. Nato sta prišla dva druga fanta, sinova železniškega čuvaja in sta hotela prva dva rešiti, a utonila bi bila tudi sama, če bi jima ne bil prihitel na pomoč 14letni uradniški sin Guggi in neki drug deček; le s težavo sta ju še izvlekla iz vode. Obvestili so o nesreči starše Prinčiča in Kačnika. Dva Kačnikova valenca (Kačnik je sedlar): 16letni Karl Habermann in istotako 16letni Henrik Rampič sta se podala k Muri, da bi našla utopljenca. Pri tem sta pa tudi onadva utonila. Na mesto nesreče je prihitela požarna bramba in odedek 17. lovskega bataljona, ki pa do 5. popoldne niso našli še nobenega utopljenca.

Goriško.

— **Sovodnje.** Pišejo nam: Naš gospod kurat Čargo že dalj časa išče obresti in bi se po vsej sili rad vojskoval s socialnimi demokrati. V sredstvih ni prav nič izbiričen in glede na resnično nič tankovesten. Tudi zadnje nedelje se je spravil nad socialiste in verni soseski med mašo postregel s sledečo od konca do kraja zlagano anekdoto. Pravil je, da so delavci v času stavke v Nabrežini stradali in da so prosili voditelje stavke, naj jim dajo jesti. Voditelji pa da so jim odgovorili: Tudi mi smo lačni, ampak kaj hočemo. Jejte krompir v obličah, kakor ga jemo mi. In v »resnici« — tako je drolil g. Čargo — so voditelji vpriči stavkujočih jedli krompir v obličah, ko pa so delavci odšli — in to je ovirke Čargove pravljice! — so se gostili voditelji z cvrtimi piščanci, da so nazadnje še kozam metali. Tako je govoril g. Angel Čargo v sovodenjski cerkvi dne 29. decembra. Te neumne in neokretne izjave, ki so dela kuratovim možganom velike časti, ne bi objavljali, ako ne bi znali, da se ob tej priliki nabrežinski delavci na stroške nerodnega sovodenjskega kurata lahko dositega nasmejejo. Nam, sovodenjskim socialistom, možakar ni prav nič nevaren, dokler se postužuje takih obrabljenih laži in strelja s takim starim smodnikom.

Narodnjaške skrbi.

Trst, 25. decembra 1912.

Danes na Božič, ko pišem to, pravijo, da vlada v vsaki krščanski hiši in v vsaki družini božanski mir. Ampak temu ni tako, sicer ne bi imel povoda, da ravno danes pišem te vrste.

Tržačanom je poznana hiša na trgu pred vojašnico, ki nosi pompozno ime: »Narodni dom«; v tej hiši dominira neka družina, ki ima ravno tako pompozno ime: »Politično društvo Edinost«. In ravno v tem društvu bi bilo vsega več najti kakor edinosti.

Javna tajnost je namreč, da pri »Edinosti« obstajati dve struji, kateri sta si vedno in vedno v laseh. Prvi, ki je do kosti reakcionarna, ki se rekrutira več ali manj iz posedujočih slojev in pa iz nekoliko starih, zakrknjenih advokatov ter zdravnikov — stoji nasproti druga struja, ki bi hotela biti z ozirom na čas in pa na druge okolnosti demokratična. Ta struja vsebuje mlajše elemente, kateri so si nariskali nekoliko modernega duha in katere — kadar pride do posebnega izbruha — imenuje prva »smrkavce«, ki bi radi samo starim za narod osivelim »komandirali«.

Kakor rečeno, sta si ti dve struji vedno v laseh. Pri vsakem najmanjšem povodu se kavšati. Na zunan se pa to najbolj opaža, kadar začne tetka »Edinost« proti socialistom poseben rohneti. Sicer ima ta čedna družina dekle, ki se imenuje N. D. O., ki se pa vsako toliko punta in ki vedno pozablja, kaj je pravzaprav. Ta N. D. O. je že nekolikokrat navidezno zapustila službo »Edinosti« ter se je sirota hotela samostojno narediti, pa je mati tetka vsakikrat to nakano preprečila: »Češ, kaj boš revše brez mene ko nimaš sredstev. Kdo pa te bo redil?«

In tako se je uboga N. D. O. pred nekaj meseci zopet vdinjala pri »Edinosti«. Toliko dekla kolikor gospodinja sta bili sprva — saj navidezno — druga z drugo zadovoljni. In resnično se je gospodinja »Edinost« prizadevala in je šla do tiste meje, kakor je to pač kapitalistu mogoče, da bi ustregla svoji služabnici, da se ne bi zopet skujala. Pa kakor se čuje,

so zopet difference. Morda radi tega, ker se bliža novo leto. Ob takem času to ni nič novega.

Vsekako se čuje, da se je N. D. O. naveličala stare babnice »Edinosti« ter da se hoče zopet samostojno proklamirati in napovedati teki najostrejši boj in bojkot. No pa kdo bi vse to verjel. Ko pa tetka dobro ve, da niti en dan ne bi N. D. O. zamogla brez nje živeti. Kdo bi pa Brandnerja plačal?

Vsekakor pa ima ta N. D. O. korajžje! Svoj neodvisen(!) list hoče ustanoviti in napovedati »Edinosti« najhujši boj. Ljudje božji, kaj takega pa res ne bi bili mogli pričakovati. In vendar?

Iz vsega tega boste spoznali cenjeni bralci, da »Edinosti« ravno raditega tako čeblija nad socialisti, ker je vedno v nevarnosti, da ji N. D. O. nide, ker sicer bi morala botogo zapreti; narodnjaški doktorji pa bi morali ti v penzijo.

Kakor se čuje, bo najbrž v Londonu sklepan mir, ampak kaj to pomaga, ko pa se v spomladni nova vojska vname in sicer zaradi tržaških občinskih volitev. Generalni štab pri »Edinosti« že pridno študira karte, ali vse to ne bo »Edinosti« veliko pomagalo, ker razne okoliščine in dejstva pravijo, da so šanse precej slabe. Zadnje volitve v zavarovalnico proti nezgodam so prinesle »Edinosti« razočaranje. Čeprav so skušali vse klerikalce, liberalce in Nemce spraviti v en lonec proti socialistom in ako se je tudi naš stari narodni bojevnik, za slovenske pravice osiveli advokat g. dr. Slavik trdil kakor vedno v potu svojega obraza, da li podrepani zmagali, in kljub strupenim napadom tetke na socialiste, so rdečkarji vendar sijajno zmagali in ravno tako sijajno je tista mešana od »Edinosti« priporočana ter vsiljevana godla propadla. Jež.

Trst.

Predavanje v »Ljudskem odru«. Danes ob pol 9. zvečer predava v zeleni dvorani »Delavskega doma« ul. Madonnina 15, profesor dr. Merhar o predmetu: **Hrana, pijača, dom in šega naših pradedov.** O tem se bo vršil cel ciklus predavanj. Nocoj je prvo jutri zvečer bo pa drugo predavanje. Potrebno je, da se udeležijo sodrugi vseh predavanj. Potrebno je pa tudi, da izkažejo sodrugi z mnogobrojnim obiskom hvaležnost gospodu dr. Merharju, ki gre tako rad na roko izobraževalnemu delu našega »Ljudskega odra«.

Prvi slovenski socialistični ples. Vsem sodrugom naznanjamo, da priredi letos naš »Ljudski oder« prvi slovenski socialistični ples v soboto 1. februarja 1913. Ples se bo vršil v bogato okrašeni veliki dvorani »Delavskega doma«. Kakor plesna dvorana tako bodo bogato odličeni vsi zabavni prostori. Zelena dvorana bo izpremenjena v restavrant. Pri plesu bo sedeloval izbran orkester. Vstopnina k plesu 1 krona za osebo. Letos bomo torej imeli v Trstu prvi veliki slovenski socialistični ples, katerega čisti dobiček je namenjen izobraževalnim svrham. Gotovi smo, da bo tudi ta naša velika prireditev uspela najsijajnejše. Da se to zgodi, opozarjamo sodruge že sedaj. Vstopnice so že na prodaj pri sodrugu Vavpotiču v »Delavskem domu« in pri posameznih zaupnikih.

Silvestrov večer, ki ga je priredil pevski zbor »Ljudskega odra« dne 31. decembra v dvorani Tersicore, v ulici Chiozza, je uspel najsijajnejše. Obisk je bil bogat in lepo so bile izvedene vse točke programa. Po pomembnem govoru sodruga dr. Ferfolje so uprizorili poveli lepo živo sliko. Veselici je sledil ples, ki je trajal živahno do ranega dne.

Pouk v italijanščini bo jutri v soboto 4. t. m. v »Ljudskem odru«. Sodruge prosimo, da se udeležijo vsi, ki so se vpisali.

Neumna hujskarija. Ker nimajo nobenih boljših opravkov in ker hočejo na vsak način hujskati delavce proti delavcem, so sklicali opičarji tržaške N. D. O. pretečeno nedeljo shod zoper regnikole (italijanske podanike). Namen je zloben kakor neumen. Zato si mislimo, da ni treba o niem več govoriti. Le to je žalostno, da se nahajajo še delavci, ki hodijo poslušati take beslarje in ki ne znajo povedati voditeljem, da delavskih interesov ne brani tisti, kdor hujska delavca proti delavcu. Rajne naj protestirajo proti onim slovenskim podjetnikom, ki ravnajo z slovenskimi delavci hujše kakor s sužnji. Ali pa naj protestirajo proti onim bankam, ki puščajo slovenske uradnike na cedilo, pa se poslužujejo le čeških, slovenskega jezika nevednih uradnikov, ki so pa dobro poučeni v italijanščini in nemščini. Ali pa naj protestirajo proti onim bogatim rodoljubom, ki zahtajajo v Italijo po krumirje z enako mirno vestjo, kakor je hodila po krumirje N. D. O. na Kranjsko.

Vestnik organizacij.

Strokovna organizacija krojačev naznanja svojim članom, da se prikojevalni pouk začne v četrtek dne 2. januarja 1913 ob 8. zvečer v društveni sobi, Selenburgova ulica št. 6. II.

Poljska podružnica »Vzajemnosti« v Ljubljani ima v nedeljo dne 5. januarja ob 10. dopoldne sestanek članov pri Bončarju, Poljska cesta 23.

Seja glavnega odbora »Vzajemnosti« v Ljubljani bo v petek točno ob 8. zvečer v zvezi pisarni. Odborniki in nadzorniki naj pridejo točno in polnoštevilno.

Sentjakobska podružnica »Vzajemnosti« v Ljubljani vabi na redni letni občni zbor, ki bo v nedeljo 12. t. m. ob 2. popoldne v zvezi pisarni, Selenburgova ulica 6/II. Sodrugi, ki so s svojimi prispevki v zastanku se prosijo, da jih do tega časa poravnajo. Vabi se tudi na pristop k podružnici, kar se lahko zgodi pri sodr. Kocmurju.

Odbor mošćanske podružnice »Vzajemnosti« ima danes v petek ob 8. zvečer nujno sejo v društveni sobi v gostilni pri »Dimu«. Odborniki so vabjeni na točno udeležbo.

Odbornicam ženskega odseka »Vzajemnosti«. Za danes naznanjamo sejo izostane, ker ima ob isti uri centralni odbor »Vzajemnosti« sejo. Odbor ženskega odseka pa ima v soboto 4. t. m. ob 8. zvečer sejo v društvenih prostorih. Ljubljana. »Vzajemnost« je naročila brošuro sodruga O. Baura »Razredni ali narodnostni boj?« in se dobi pri knjižničarju po 6 vin. izvod.

Ljubljana. Opozarjamo na IX. veliko mednarodno maskarado, ki bo v soboto dne 18. januarja 1913 v veliki dvorani »Narodnega doma«.

Jesenice. »Družinski koledar« je dospel in se dobi pri sodr. Štefanu Wei ssu.

Člane šišenske »Vzajemnosti«, ki so zaostali s svojimi prispevki, opozarjamo na pravila zveze, ki določajo za trimesečno zaostlost v prispevkih izključitev. Prosimo jih torej, da kolikor možno hitro odročunajo zaostale prispevke pri blaginjski podružnici, ki sprejema vsako nedeljo od 11.—12. v sobi železnižarske strokovne podružnice v Spodnji Šiški nad prodajalno Kons. društva Sprejema jih pa tudi namestnikov blaginjski poslovodja v drodajalni kons. društva v Sp. Šiški.

Priprave za otvoritev knjižnice šišenske podružnice so že v teku in ako ne bo zaprek, se otvori tekotom prvega četrletja prihodnjega leta. To v vednost vsem članicam in članom. Prosimo pa potrpljenja!

Zadnje vesti.

SKUPEN MINISTRSKI SVET.

Dunaj, 3. januarja. Za jutri je sklican na Dunaj skupen ministrski svet. Dočim oficijozna poročila trdijo, da se bo skupna ministrska konferenca pečala izključno le s tekočimi zadevami in da ne bo načela vojaških in proračunskih vprašanj, govore druge vesti, da pride na konferenci v razgovor tudi vprašanje, ako bo treba za vojaške svrhe novih izrednih vojaških kreditov. Tudi ni izključeno, da mornariška uprava »z ozirom na vnanji položaj ponovi svojo zahtevo, da se bojne ladje razreda »Monarch« pred letom 1915 predelajo v drednote.

Budimpešta, 3. januarja. »Magyar Hirlap« trdi, da se bo jutrišnja skupna ministrska konferenca na Dunaju pečala s pokritjem izrednih potrebščin, ki so v poslednjih mesecih narasle na več sto milijonov kron. Nadalje z vprašanjem trgovinskih pogodb z balkanskimi državami in končno z »izpopolnitvijo« mornariškega programa.

MINISTRSKA KRIZA NA OGRSKEM.

Budimpešta, 3. januarja. Spodobni elementi odklanjajo vsako sodelovanje s kompanijo Lukacs-Tisza in ministrskemu predsedniku se doslej ni še posrečilo, dobiti naslednika za odstopivšim justičnim ministrom Szekelyjem. Podpredsednik najvišjega sodišča Bela Vavrik je odklonil vstop v kabinet. Sedaj se kot kandidatje za pravosodni portfelj imenujejo bivši drž. tajnik Ferencz Nagy, nadalje drž. tajnik v naučnem ministrtvu prof. Balogh in senatni predsednik najvišjega sodišča Grecsak. Jutri pred skupno konferenco bo Lukacs sprejel od cesarja na avdienco, da predloži vladarju predloge za imenovanje justičnega ministra.

IZSTOPI IZ VLADNE STRANKE.

Budimpešta, 3. januarja. Iz vladne stranke je izstopil poslanec Žiga Varady.

DVOBOJ TISZA-KAROLYI.

Budimpešta, 2. januarja. Danes popoldne se je vršil dvoboj med grofom Tiszom in grofom Mihaelom Karolyjem, v katerem je bil poslednji ranjen na desni rami. Vzrok duela je ta, da Karolyi Tiszu v narodnem kazinu ostentativno ni dal roke, ki mu jo je leta ponudil.

ZNAMENJE MIZERIJE.

Budimpešta, 2. januarja. Precejšen vtis je napravilo dejstvo, da je veliki trgovski ples, katerega je vsako leto obiskaval cesar ali pa njegov namestnik, letos zaradi slabih kupcij opuščen.

UKRADENE PUŠKE.

Dunaj, 2. januarja. Iz Lvova poročajo, da je bilo tam in v Novem Sazcu ukradenih po dvanajst pušk in orodniškolskih telovadnic, kjer so jih imeli od vojaških oblasti za pouk v streljanju. Prej se je že taka tatvina izvršila na Dunaju. Policija še ni prišla na sled skrivnostnim tatovom.

ALBANSKO VPRAŠANJE.

Avstrija in Italija.

Dunaj, 2. januarja. Z ozirom na vesti, da se londonska konferenca poslaničev ne more baviti z vprašanjem albanskih meja, dokler se o tem ne sporazumeta Avstrija in Italija, pravijo v krogih, ki imajo stike z zunanjim ministrtvom, da ni treba med Avstrijo in Italijo nobenih pogajanj, ki je med vsemi državami trozveze že od začetka(?) popoln sporazum glede na vsa(?) balkanska vprašanja, torej tudi glede na meje Albanije.

Avstrija in Rusija.

London, 2. januarja. Konferenca poslaničev se kljub vsem demantijem za sedaj ne bo pečala z vprašanjem, kakšne meje naj dobi Albanija. Med Rusijo in Avstrijo se vodijo direktni razgovori o tem vprašanju. Konferenca poslaničev počaka na rezultat tega pogajanja.

Dunaj, 3. januarja. Na kompetentnih mestih izjavljajo, da so vesti, ki trde, da se vodijo med Dunajem in Peterburgom pogajanja za stran albanskih meja, neosnovane kombinacije.

Benetke, 3. januarja. »Gazzeta di Venezia« poroča, da se italijanske čete odpošljejo v Albanijo v tem slučaju in sicer sporazumno z Avstrijo, ako bi Srbi ne hoteli prostovoljno zapustiti albanskega ozemlja.

TURŠKI PREDLOGI NA MIROVNI KONFERENCI.

London, 3. januarja. Na seji mirovne konference, ki je bila na novega leta dan in kateri je predsedoval Venizelos, so predložili turški delegatje pismene pogoje Turčije, ker so bolgarski delegatje na zadnji seji izjavili, da ne razpravljajo o ustnih propozicijah. Ko so turški pooblaščenca predložili pogoje, so odšli delegatje balkanske zveze na posvetovanje. Uspeh posvetovanja so formulirali takole:

1. Jemljemo na znanje odstop ozemlja zapadno od odrinskega vilajeta s pridržkom, da s tem ne mislimo le na dejansko osvojeno ozemlje, temveč tudi oni prostori, katerih okupacija še ni znana.

2. Glede Albanije vztrajamo na prvotni izjavi, da odloči o tej točki sporazumen nastop med in velevlastmi.

3. Turški predlog glede Odrina je iz formalnih vzrokov nesprejemljiv, ker se hočejo Turki o Odrinu pogajati le z Bolgari, med tem ko so naša posvetovanja korporativna, a tudi iz materialnih vzrokov, ker vztrajamo odločno na odstopu vsega odrinskega vilajeta.

4. in 5. predlog sta nesprejemljiva. Vztrajamo na tem, da odstopi Turčija vse egejske otoke in da se odpove vsem pravicam do Krete

Po tej izjavi zaveznikih delegatov se je razvila debata, katere uspeh je bil precejšnjo odnehanje obeh nasprotniških stališč. Glede prve točke so odnehali Turki. Turčija odstopi torej zaveznikom vse ozemlje zapadno od odrinskega vilajeta, torej tudi Skader in Janino. Dede Albanije sta se zedinili obe stranki in prepuščati velevlastim nadaljno pogajanje o Albaniji. Glede Odrina so izjavili Turki, da so pripravljani pogajati se z vsemi zavezniki. Nato so zahtevali balkanski pooblaščenca od Turkov jasno izjavo glede novih mej. Turki so izjavili nato, da bodo predložili mejno črto kot odgovor na pogoje balkanskih zaveznikov glede mej. Glede Krete so izjavili Turki, da so jo dali zaščitnim velevlastim takorekoc kot depot in da se morajo zato pogajati z velevlastmi. Venizelos je nato dejal: Zakaj pa ne? Ali to Vas prav nič ne ovira, da izročite pravice, ki jih imate do Krete, zaveznikom. Danev je predlagal Turkom naj se istočasno obrnejo do velevlasti. Končno so se zedinili v toliko, da hočejo določiti stališče, ki bo pravično tako Turkom kakor zaveznikom. O egejskih otokih se ni dosegel sporazum. Turki so vztrajali na stališču, da pripadajo egejski otoki azijski, a ne evropski Turčiji.

Konferenca je bila nato odgodena na petep ali soboto.

Z MIROVNE KONFERENCE.

London, 2. januarja. Renterjeva agentura javlja: Včerajšnja sejo mirovne konference je karakterizirala miroljubnost otomanskih pooblaščenecv. Glede navprašanje egejskih otokov so izjavili, da je Turčija pripravljena na pogajanje z velevlastmi. Na vprašanje balkanskih pooblaščenecv, kaj da nameravajo s tem, so Turki odgovorili, da se to tiče reform, ki bi se imele vpeljati na otokih. Ta izjava je napravila pri balkanskih delegatih vtisk, da bi imele te takozvane reforme obsegati nekakšno avtonomijo, ki bi se dovolila otokom. Kljub temu se misli, da ni izključno kompromis na ta način, da se nekateri otoki odstopijo Grški, drugi pa da bi ostali turška posest. V krogih balkanskih pooblaščenecv izražajo zadovoljstvo z včerajšnjimi uspehi.

ZA OTOKE IN ODRIN.

Pariz, 2. januarja. »Matin« ima iz Londona poročilo o vtisih, ki so jih dobili nekateri pooblaščenca od včerajšnje mirovne seje.

Dr. Danev je dejal: Vsekakor pomeni uspeh te seje nekakšen napredek. Ali to ni vse, kar hočemo. Zahtevali smo, da naj Turki predložijo načrt geografičnega in političnega zemljevida Tracije. Videli bomo, kaj nam predložijo. Na vsak način je Odrin naš in bo v kratkih dneh naš tudi z vojaškega stališča.

Venizelos je pravil: Storjen je velik korak naprej. Turčija je pokazala, da res želi miru. Ne verjamem, da bo težko doseči sporazum zaradi Krete, ki je danes naš teritorij. Kar se tiče otokov s popolnoma grškim prebivalstvom, jih bomo vse okupirali, izvzemši one, ki so v italijanskih rokah, in pridržali jih bomo za vsako ceno. Velesile ne bodo mogle videti nobene težave v tem, če bomo imeli na morju mejo z Turčijo. Kaj nima Turčija na suhem meja z Bolgarsko? Sicer pa vedo velesile, da se mora balkansko vprašanje rešiti enkrat za vselej. Če bi otoki ostali turški, ne tajimo, da jih poskusimo ob drugi priliki vzeti.

Novakovič je izjavil: Današnji sklepi sankcionirajo srbske zmage. Turčija odstopa Macedonijo zaveznikom; to pomeni da bo Srbija imela tisto ozemlje, do katerega ima pravico. Očitno bomo imeli to, kar zahtevamo. Glede na to, kar se ima še dobiti od Turčije, pa ostanejo zavezniki trdno združeni.

Rešid paša je dejal: Žalosten je današnji dan. Odstopili smo velikansko ozemlje; odstopili smo ga, ker smo bili premagani in ker je Turčija danes osamljena v Evropi. Prijateljstvo in simpatije, ki smo jih ob drugih prilikah uživali, se nam ne kažejo več. Odstopili smo Macedonijo, ker nas je vodil duh popustljivosti in živa želja, da se izognemo nadaljevanju vojne. Ali v dveh vprašanjih ne popustimo nikdar, nikdar: Vprašanju Odrina in egejskih otokov.

MIR ODVIŠEN OD AVSTRIJE?

Pariz, 2. januarja. Razmotrivajoč položaj pravi »Matin« v posebnem poročilu iz Londona: »Balkanski mir je sedaj zagotovljen. Evropski mir je odvisen samo od Avstro-Ogrske. Ali se more misliti le za hip, da bo skajlen? Znano je, da Nemčija živahno želi, da se položaj ne bi ugrozil, in da je poslala glas razumnosti in previdnosti tudi na Dunaj, dasi doslej še ni bila uslišana. Ali bo jutri poslušala Avstro-Ogrsko, vedoča, da ni treba več posredovati med Turčijo in zavezniki in da ni več mogoče izpremeniti tega, kar se je zgodilo?«

BOJI OKOLO SKADRA.

Carigrad, 2. januarja. Tukajšnji listi poročajo o novem uspehu turških čet pred Skadrom. Črnogorci so se baje morali umekniti z velikimi izgubami in popustili so dva topa. Turki so vjeli 200 črnogorskih vojakov. Turki imajo tri mrtve in 45 ranjencev.

SRBSKO-ITALIJANSKI KONFLIKT.

Belgrad, 2. januarja. (Posebno poročilo.) Vse zunanje časopise je bilo zadnje dni polno vesti o srbsko-italijanskem konfliktu v Draču, kar je moralo napraviti vtisk, kakor da se je tam dogodil zločin proti mednarodnemu pravu. Tukaj ne verjamejo, da so prišla tista pretirana poročila iz italijanskega uradnega vira, zakaj razmerje med Italijo in Srbijo je popol-

noma prijateljsko. Najbrže gre za tisti vir, iz katerega izhajajo že cele tedne razburjajoče in hujskajoče vesti. Nekaterim ljudem mora biti zelo mučno, da ni prišlo zaradi balkanskih dogodkov do splošne evropske vojne. Intermeo v Draču je prav majhnega pomena. Srbska vlada je izdala ukaz, da se dogodek preišče, in nikakor ni dvomiti o tem, da se reši afera brez vsakih situosti. Toliko je že zdaj gotovo, da gre v skrajnem slučaju za kakšno nesporazumljenje, ki ob najboljši volji lahko nastane v takih abnormalnih časih. Ko so Srbi zasedli Drač, je bila vsekakor dolžnost lučnega kapitana skrbeti za vojaški red v luki. Kolikor je doslej znano, ni mogel izvedeti, kakšen namen ima »Caprera« v luki. Da bi bil hotel srbski poveljnik preprečiti legalno obvevanje ladje z italijanskim konzulatom, je absurdno. Zato so tudi vse konsekvence, ki se iz tega izvajajo, nezmislne.

PROVIANTRANJE ODRINA.

Sozija, 3. januarja. Vlada oznanja vesti, da so Turki dobili dovoljenje za proviantiranje odrinskega prebivalstva in posadke, za neresnične. Bolgarska vlada je le ugodila prošnji Nazim paše, da se smejo doposlati v Odrin zdravila in zdravniško orodje. V sredo so bila v bolgarskem vagonu in pod nadzorstvom bolgarskega zdravnika transportirana zdravila v Odrin.

MASAKRI.

Carigrad, 2. januarja. Člani senata so poslali vsem ministrskim predsednikom, vsem zunanjim ministrom in predsednikom vseh zbornic spomenico, v kateri prosijo, da se napravi konec masakriranju mohamedancev v krajih, ki so jih okupirali balkanski zavezniki. Obenem prosijo pomoči za onih 150.000 mohamedancev, ki so morali vsled vojne zapustiti svoja domovanja in so zdaj v največji bedi.

SEŽIGANJE MRLIČEV NA BAVARSKEM.

Monakovo, 2. januarja. Ministrstvo za notranje zadeve je izreklo, da je sežiganje mrličev na Bavarskem zakonito dovoljeno ter je izdalo potrebne odredbe. (Celo bavarskim klerikalcem se to torej ne zdi greh. Kaj poreko naši nadkatoličani?)

RUSKI VOHUNI.

Lvov, 3. januarja. V tukajšnjem zaporu je 42 ruskih vohunov. Še v teku tega meseca se bo začela proti njim obravnava. Vsi aretiranci so člani treh velikih vohunskih organizacij.

KRIZA V ŠPANSKI KONSERVATIVNI STRANKI.

Madrid, 2. januarja. Konservativna stranka se razpada. Njen vodja Maura je odložil svoj poslanski mandat. Njegovemu primeru je sledilo mnogo drugih članov stranke.

Madrid, 2. januarja. Ministrski predsednik grof Romanones pravi, da mu povzroča Maurova demisija več žalosti kakor veselja. Ministri, ki pripadajo napredni stranki, so se posvetovali o taktiki katere naj bi zasledovali v pričlo Maurovega vprašanja. Misli se, da konservativna stranka ne bo hotela nositi odgovornosti za posledice, ki bi jih povzročil skupen odstop, in da se bo reorganizirala pod vodstvom poslanca Bassa. Tudi ministrski svet se je pečal z Maurovim odstopom.

Madrid, 2. januarja. V zbornici je predsednik objavil pismo Maure, s katerim je naznanil svoj odstop in naznanil, da je še nekoliko poslancev, med njimi De la Cerva, odložilo mandate. Mislijo, da bo 92 poslancev sledilo Maurovem primeru, med njimi več takih, ki imajo absolutno zanesljive okraje.

Madrid, 2. januarja. Razpad konservativne stranke je napravil v političnih krogih velikanski vtis. Govori se pa, da se bo stranka organizirala v dveh ločenih skupinah; reakcionarni se bodo zbrali pod vodstvom De la Cerve, liberalnejši elementi, med katerimi so vsi bivši ministri, pa ustanove posebno stranko.

Madrid, 3. januarja. Vseh 95 konservativnih poslancev je odložilo svoje mandate. Ministrski svet se je zbral popoldne na posvetovanje, da zavzame stališče o položaju, ki so ga povzročili konservativci. Ministrski predsednik je šel pozno ponoči h kralju. Kralj je bil zelo razburjen zaradi Maurovega postopanja. Danes bodo imeli konservativci strankino konferenco. Kabinet upa, da bo dosegel kompromis s konservativci. Med odstopivšimi poslanci je tudi Maurov sin. Konservativni podpredsednik zbornice in tajniki zbornice so tudi odložili svoje mandate. Tudi več senatorjev je sledilo zgledu konservativnih poslancev.

Madrid, 3. januarja. Ministrski predsednik grof Romanones je imel daljše posvetovanje z Mauro. Vest, da je bil Maura poklican v kraljevo palačo, je neresnična.

REFORMNI NAČRTI ZA ARMENIJO.

Carigrad, 3. januarja. Francoski poslanik je šel po naročilu Poincaréjevem k armenškemu patriarhu, da mu ta poroča o vseh reformnih načrti, ki jih je doslej predložila porta za Armenijo. Istočasno je sporočil turški poslanik v Parizu, Rifaat paša, da je Poincaré pripravil izvedbo reform v Siriji in Mezopotaniji. Minister za notranje zadeve je včeraj izjavil sirskeemu odposlanstvu, da ministrski svet študira tozadevne reformne načrte.

Novice.

* 43 let po ječah in zaporih. Pred sodiščem v Trierju se je te dni zagovarjal 75letni starček zaradi tatvine. Polovico svojega življenja, 43 let, je prebil ta mož po ječah in kaznilnicah. Ko je bil 18 let star, je bil prvič obsojen; kazen naj bi ga bila poboljšala, a bila je prvi korak na potu zločinstva. Ker, ko je odsedel 1. 1855 prvo kazen, je romal iz ječe v zapor in to se je ponavljalo do lanskega leta, ko je bil kot 75leten starček izpuščen iz kaznilnice. Za zadnjo tat-

vino je predlagal državni pravdnik štiri leta. Nato je dejal starček: »Tega že ne bom preživljal.« Sodišče ga je obsodilo na poldrugo letni zapor. Starček ne bo najbrže te kazni prestopil, in če jo prestane, bo skoro gotovo zopet kmalu pred sodniki. Življenjski tek tega moža je jasen dokaz, da je naše pravo bankrotno, ker sili zlovedno k novim zločinom, namesto, da bi ga privedlo na pot poboljšanja. Zločinec, enkrat samkrat kaznovan, ne dobi nikjer več dela in prisiljen je, če hoče živeti, da učinja nove zločine.

* **Zemlja se pogreza ob črnomoški obali.** Iz Odeše poročajo, da se je v okolici spremeni obrežje 3 milje na dolgo tako, da je ni več spoznati. Zemlja se je ondod pogreznila in morje je poplavilo pogreznjene kraje. Na drugih mestih pa so nastali novi otoki. Čez dvajset krajev med Langelonom in Ostrado trpi ogromno škodo. Zemlja se je pogreznila za 35 do 50 metrov. Samo oškodovano ozemlje je vredno več milijonov rubljev.

* **Viharji v Atlantskem morju.** V Atlantskem morju so razsajali v zadnjih dneh silni viharji. In parniki so dospeli z velikanskimi zamudami, več al: manj poškodovani, v razna pristanišča. Tako pogrešajo samo v Londonu 10 velikih tovernih parnikov, ki bi že davno morali priti. Ti parniki vozijo blago vredno nad 2.000.000 funtov. Opravičen je sum, da so se parniki v strašnem viharju z moštvo vred potopili.

* **Ljudsko štetje v Bosni in Hercegovini.** Tekom poletja je izdala deželna vlada za Bosno in Hercegovino »Razvid ljudskega štetja v Bosni in Hercegovini od 10. oktobra 1910.« Rezultat je sledeči: Civilnega prebivalstva je 1.898.044 (1.565.092 leta 1895.) duš, od teh domačinov 1.783.453, avstrijskih podanikov 46.859, ogrskih 61.151 in drugih 6581. Kot materni jezik so navedli: 1.822.564 srbsko-hrvaški, 22.869 nemški, 10.975 poljski, 7886 španski, 7431 rusinski, 7045 češki, 6443 ogrski, 5419 ciganski itd. Po veroizpovedi se razdele: 825.418 pravoslavni; 612.137 mohamedancev, 422.197 katoličanov (med temi 434.061 rimskih in 8136 grških); 11.868 judov (med temi 8219 »španjolcev«), 6342 protestantov; 82 privržencev raznih veroizpovedi.

* **17 hiš odplavljenih.** Pri Odesi je morje preplavilo bregove in odneslo ozemlje, ki je merilo 500 oralov. Na tem ozemlju je stalo 17 hiš z vrtovi, ki so izginile pod valovi. Škoda znaša več milijonov.

* **Koliko glasov so dobili avstrijski socialni demokrati pri zadnjih državnoborskih volitvah.** Ravno pet četrtletij po državnoborskih volitvah l. 1911 je izdal statistični urad na Dunaju poročilo o teh volitvah. Po tej statistiki so dobili: nemški socialisti 541.003 glasov (l. 1907 pa 513.219), češki separatisti 357.234 (l. 1907 pa 400.339), češki centralisti 19.374, poljski socialisti 64.569 (l. 1907 pa 65.057), italijanski socialisti 23.068 (l. 1907 pa 19.918), rusinski socialisti 21.618 (l. 1907 pa 27.978), slovenski socialisti 15.914 (l. 1907 pa 13.189, napredovali smo torej za 2725 glasov), hrvaški socialisti 329 (l. 1907 pa 139) in rumunski nobenega, a l. 1907 so dobili 823 glasov.

* **Zdravnice za poštne uslužbenke.** V Hamburgu je nastavilo poštno ravateljstvo za hamburške poštne uradnice zdravnico gospo dr. Rosenbaum-Philip. Tudi v Berlinu imajo poštne uradnice svojo zdravnico.

* **Koliko se zapile na Avstrijskem.** Avstrijski državljani zapijejo v enem letu 1700 milijonov kron! Na dan izdajo avstrijski pivci 5 milijonov kron. V resnici, grozne številke!

* **Zenske kot porotniki.** V Kansasu v Severni Ameriki so dobile ženske pred kratkim pravico, da smejo biti porotniki. Pred nekaj dnevi je bila prva porotna obravnava, pri kateri so izrekle ženske obsodbo. In sicer je bil to slučaj, pri katerem se moški porotniki niso mogli zediniti. Zenske porotnice so začele posvetovanje z molitvijo. Šlo je za kos sveta. Ena od porotnic je po obravnavi izpovedala: »Bilo je tako, kakor bi vseh dvanajst naenkrat govorilo. Ali bile smo vendar pri posvetovanju silno resne. Tri dni, kolikor časa je trajala obravnava, nismo govorile o slehaju niti besedice. Samo po sebi je umevno, da smo si imeli med posvetovanjem prav mnogo povedati. Sodnikove pouke smo pazno poslušale in nekatere od nas so obširne pismene instrukcije, ki nam jih je izročil sodnik, še v posvetovalnici večkrat prečitale.« V ameriških posvetovalnicah za porotnike imajo zelo velike plinvalnike, a porotnice so izjavile, da ne prestopijo prej praga posvetovalnice preden ne odstranijo plinvalnikov.

* **Okusne klobase.** Pred nekaj dnevi je zbolelo v Avgsburgu več otrok delavske družine, ko so pojedli klobase. Klobase je konil delavec pri mesarju Stöcklu. Preiskava je dognala, da je mesar delal klobase iz mesa crknjenih živali in jih poceni prodajal ubogim delavskim družinam.

* **Cepljenje zoper tifuz.** Zdravniki so že dolgo časa poizkušali obvarovati človeštvo pred tifuzom s cepljenjem. Uspeli so nad vse pričakovanje izvršiti. Pri alžirskih četah so cepili moštvo ene kompanije. Moštva druge kompanije, ki je izvrševalo prav tako delo kakor prva kompanija, niso cepili. Izmed vojakov prve kompanije ni nihče obolel za tifuzom, pri drugi kompaniji jih je zbolelo večje število. V Avinjonu, kjer je med vojaštvom grozno razsajal tifuz, so pred izbruhom boleznin in še vmes cepili 1366 vojakov; niti eden od teh ni obolel. Od 687 vojakov, ki jih niso cepili, je obolelo 155 za tifuzom, od teh jih je umrlo 21. Najboljše je seveda cepljenje pred tifuzom, a tudi še v začetku boleznin je uspešno. Deseti dan po obolevanju pa ne učinkuje več.

* **Potopljene ladje.** V mesecu novembru 1912 se je po Lloydovih poročilih potopilo ladij, v vrednosti osem milijonov frankov. V enakih mesecih komaj pretečenega leta se je po potopilo ladij v vrednosti 1600 milijonov, 211 ladij je izgubljenih, od teh jih je 77 angleških.

* **Starostno zavarovanje.** Iz Brna poročajo: 70letni Jakob Vihnati v Sardiču na Moravskem ni mogel dobiti stanovanja. Zato si je že pred več časom izkopal v griču jamo, kjer je pribival poleti in pozimi. V božičnih praznikih se je pa odtrgala velika plast zemlje in podsula Vihnata. Komenje ga je poškodovalo na hrbtni in mu zmečkalo obe nogi. Prepeljali so ga v bolnišnico. — To je na Avstrijskem starostno zavarovanje!

* **Brezmejno izkoriščanje.** Državna komisija za obrtne obrate v Severni Ameriki je pregledovala tovarne za izdelovanje konzerv. Poročilo komisije pripoveduje o strahotnem izkoriščanju delavcev, žen in otrok. V veliki večini tovarnen so našli otroke v najhujši dobi, da celo triletni otroci so delali od štirih zjutraj do noči. Rezali so fižol. Ko se je pričelo glavno delo, so se preselile cele družine v delavnice — oče, mati, otroci, vsi so garali. Komisija je dokazala, da je delala delavka v 1 tednu 117 in pol ur, dalje, da so šestletni otroci delali po 16 ur na dan. Državni nadzornik je opozoril konzervnega tovarnarja, da bi moral po predpisih imeti vsaka delavka sedež, a da ga v njegovi tovarni nima. Nato mu je odgovoril tovarnar: »Ah, čemu neki! Te ženske so kakor konji, nočejo sedeti.«

* **Vsa družina utonila.** V Eimspoldu sta se sankala petleten deček in triletna deklica, bratec in sestrica. Zavozila sta v potok. Mati je skočila za njima, da bi ju rešila, a je tudi utonila pred očmi svojega moža, ki je prihlet na pomoč. Skočil je za otroci in ženo, a tudi on je izginil v deroči vodi.

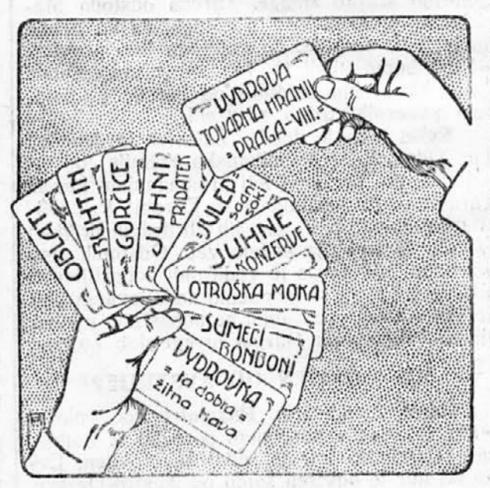
Delavsko gibanje.

= **Generalna stavka hotelskih uslužbencev v Novem Jorku.** Strokovna organizacija hotelskih natarjev je proglasila takojšnjo generalno stavko vsih hotelskih natarjev in uslužbencev.

= **Stavka krojačev v Novem Jorku.** 150 tisoč krojačev za moške obleke v Novem Jorku in okolici je pozvala organizacija, da prično s stavko. Stavka se bo najbrže razširila tudi še na druge stroke. Delavci zahtevajo minimalno mezdnino tarifo, osemurni delavnik, delavnice, ki odgovarjajo zdravstvenim zahtevam, prepoved dela na domu in otroškega dela.

= **Iz tekstilne industrije.** »Narodni listi« poročajo, da je pet tekstilnih tvrdk v Horical na Češkem sklenilo, da omeje delo po tovarnah, ker je izvoz slab. 2 do 3 dni v tednu bo delo po tovarnah počivalo. Vseh pet tovarnen ima 4000 mehaničnih statev.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarja«.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Kavarna
Unione v Trstu
ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi.

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.
Postrežba točna. — Napitnina je odpravljen.

Splošna priljubljenost

preizkušenega : Franckovega : kavi-nega pridata* pripisati je njegovi nedosežni izdatnosti v jedru, okusu in barvi.

* s kavnim mlinčkom.

Moderna veda in socializem

Napisal Enrico Ferri. Poslovenit M. J-č.

To knjigo toplo priporočamo. Cena 1-20 K.
Dobi se v vseh knjigarnah in v založbi »Zarja.«

Žepni koledar

za delavce sploh in prometne uslužbence
za navadno leto 1913.

Ta žepni koledar je obsežnejši od dosedanjih in je jako primeren za vsakdanjo rabo. Razpošiljati se začne najkasneje 15. novembra. — Vsebine: Koledar. — Dohodki in stroški. — Kolkovne lestvice. — Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi. — Množilna razpredelnica. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Poštni in brzojavni tarif. — Dr Viktor Adler. — Demon alkohol. — Dolžina železnic in brzojavnih naprav cele zemlje. — Priporočljive knjige založbe »Zarja«. — Najvažnejše določbe v zavarovalnici proti nezgodam. — Novi mezdni zakon za rudništvo. — Stavke y Avstriji leta 1911. — Dolžine raznih železnic na zemlji. — Tri Aškeceve pesmi: Poslednji akord, Svetnica, Karnevalska balada. — Za »Zarja«. — Največja mesta na zemlji. — Obrtna sodišča v južnih avstrijskih deželah. — Obrtna nadzorništa v južnih avstrijskih deželah. — Pisatelj Ivan Cankar (slika). Pomen nekaterih parlamentarnih besed. — Napoleon Bonaparte (aforizmi ob stoletnici). — Beleške za vsak dan v letu. — Oblebe.

Cena posameznim izvodom 10, po pošti 10 vinarjev več. Z naročilom po pošti je najbolje poslati tudi denar, da se ne povečajo (s priporočilom) poštni stroški. Dobival se bo pri upravi »Zarja« v Ljubljani po zaupnikih.

Martin Kralj

čevljar in izdelovalec gornjih del
Ljubljana, Wolfova ulica 12

se priporoča za vsa v svojo stroko spadajoča dela, ki jih izvršuje hitro, točno in solidno.

Anton Bajec

umetni in trgovski vrtnar

naznanja sl. p. n. občinstvu, da se nahaja njegov

cvetlični salon Pod Trančo

Velika zaloga suhih vencev.
Izdelovanje šopkov, vencev, trakov itd.
Okusno delo in zmerne cene.
Zunanja naročila se točno izvršujejo.
Vrtnarija na Tržaški cesti 34.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobačarnah:

Južni kolodvor, na peronu.	Dolenc, Prešernova ulica
Pirnat, Kolodvorska cesta.	Pichler, Kongresni trg.
Zupančič, Kolodvorska cesta.	Ušeničnik, dovska ulica.
Blaž, Dunajska cesta.	Wisjak, Gospodska ulica.
Sterkovič, Dunajska cesta.	Kleinstein, Jurčičev trg.
Fuchs, Marije Terezije cesta.	Stiene, Valvazorjev trg.
Tivoli, na zel. prel. pri Nar. domu.	Košir, Hilsnerova ulica.
Subić, Miklošičeva cesta.	Sušnik, Rimska cesta.
Senk, Resljeva cesta.	Klanšek, Tržaška cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.	Pisner, Kopitarjeva ulica.
Treo,	Blažnik, Stari trg.
Kušar,	Kustrin, Breg.
Podboj,	Severni avstrijski nasip.
Biziak, Bahoričeva ulica.	Državni kolodvor
Remžgar, Zelena jama.	Križaj in Kotnik, Siška
Sveteč, Zaloška cesta.	kar, Glinec
Sešark, Selenburgova ulica	Jezeršek, Zaloška cesta
Suhodelc Anton, Zelena jama 5	

FRANCOSKO ŽGANJE „DIANA“

z Mentolom je najboljše domače sredstvo.

Dobiva se pri vsakem boljšem trgovcu na deželi, ter v Ljubljani v lekarni gospoda Gabriela Piccoli in pri gosp.:

Franc Babič,	Ivan Jelačin,	Leskovic & Meden,	V. Petričiča nasl.	A. Šarabon,	Berta Sevar,
Berjak & Šober,	A. Jerše,	Antonija Mehle,	J. Samec,	F. Sark,	M. Krč-Gasperlin,
Viktor Cantoni,	Anton Kanc,	Tomaž Mencinger,	Ivan Pintar (Siška),	M. Spreitzer,	„Konsumnem društvu“
L. Cvančara,	L. Kotnik (Siška),	Josip Mihelič,	J. Rosshäupl,	Franz Terdina,	za Ljubljano in
B. Češnovar,	J. Krivic,	J. Oblak,	A. Stacul,	J. Vodnik (Siška) pr,	okolico.
Marija Jemec,	Anton Krisper,	J. Perdan,	A. Sušnik,		